

כניסת שבת: 19:19
יציאת השבת: 20:22
לדעת ר"ת: 20:56

גיליון מוגדל לכבוד חג השבועות

אורי וישעי

לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עטרת פז

נאמר בפרשתנו "ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה" (ה, י) יש לנו לבאר בזה כי ישנם שני סוגי אנשים אשר הם עוסקים בתורה, יש לך אדם שזכחו הקב"ה ויושב ולן באוהלה של תורה יומם וליל בבחינת "ואיש את קדשיו לו יהי" דהיינו שהוא בעצמו זכה לשבת ולעסוק בתורה, אבל ישנה בחינה אחרת של עסק התורה של אותו אדם שלא זכה לשבת ולעסוק בתורה אלא על ידי שהוא תומך בלומדי תורה מבחינת עץ חיים היא למחייקים בה אז יש לו חלק בתורה, וזה שנאמר "ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה", זאת אומרת ע"י שהוא נותן לאותו תלמיד חכם הנחשב ככהן אז לו יהיה.

עוד אפשר לבאר ע"פ המעשה שהובא בחז"ל בחסיד אחד שהיה לו שדה ברוכה והיתה למודה להוציא בכל שנה ושנה אלף כור של תבואה, והיה אותו חסיד מפריש מאה כור לשנה למעשרות לימים כאשר הזקין ולא היה באפשרותו לעבוד באותו שדה קרא לבנו וצווה אותו להשמר ללכת באותו הדרך שהוא היה נוהג להפריש בכל שנה ושנה ואל יטוש דרך זו לעולם, וכעבור זמן נפטר אותו זקן. בשנה ראשונה המשיך אותו בן במעשה אבותיו. אולם שנה לאחר מכן החליט אותו בן במקום מאה למעשר נתן תשעים והיתה השדה מוציאה תשע מאות והמשיך לפחות, בשנה שלאחריה השדה הוציאה שמונה מאות עד שהלך ופחת והגיע למצב שהשדה במקום להוציא אלף כור שהיתה למודה להודיע הוציאה בסך הכל מאה כור שכמות זו היה נותן למעשר באותה שנה באו ידידיו וקרוביו בשרים ובמחולות לביתו, כעס עליהם אותו בן ואמר להם: לא מספיק שאינכם משתתפים בצערי אלא אתם שמחים לאור למצבי הקשה ענו לו אותם ידידים שהשמחה הזו באה מכיון שהוא הפך להיות כהן במקום שהיה בעל הבית עד עכשיו. ולכן שמחה זו על אשר נהיה לכהן הבין אותו בן את הרמז וזה שאמר הפסוק "ואיש את קדשיו לו יהיה" שאם האדם ממעט בתרומות ובמעשרות סופו שישאר לו רק המעשר.

על הפסוק "ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה": כתב הגאון בעל חפץ חיים ז"ע, מה שווה לאדם כל עושרו כי אחרי מותו יעזוב לאחרים חילו רוצה לומר כל הצדקה שנותן האדם זה נקרא שלו ומה שכתוב: "ואיש את קדשיו לו יהיה", רוצה לומר מה שמוציא בשביל דבר שבקדושה כגון טלית תפילין ספרי קודש מצוות ומעשים טובים צדקה, וכיצא זהו שישאר בחיקו ויקח איתו לעולם הבא ולא ישאיר עושרו לאחרים כידוע.

ומעשה היה ברבי יוחנן שפגש תינוק אחד מבית ריש לקיש ואמר לו: פסוק לי פסוק. אמר לו התינוק: עשר תעשר, אמר לו רבי יוחנן מה פירוש הפסוק הזה אמר לו הפסוק אומר לאדם, תן צדקה מנכסיך ותראה שתתעשר. עשר כדי שתתעשר אמר לו מהיכן אתה יודע שכך פירוש הכתוב: והרי בכל מצות התורה אסור לאדם לעשותו לשם פניה ולשום תועלת. כמו שאין לו לאדם ללמוד כדי שיקראוהו רבי, ויחלקו לו כבוד אלא לימד וסוף הכבוד לבוא, ואם כן למה מותר לעשות מצוה זו, אמר לו התינוק: אתה יכול לנסות לראות שבהפרשת מעשר תתעשר. אמר לו רבי יוחנן זה שאתה אומר, אם הוא שהמפריש מעשר מתעשר אבל איך אפשר לעשות כן והרי הכתוב אומר: לא תנסון את ה' אלקיכם (דברים ו) אמר לו התינוק כך אמר לי רבי בשם רבי הושיע בכל המצות אסור לנסות את הקב"ה אבל במצות מעשר מותר שכן אומר הנביא מלאכי (ג): "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי ד" דהיינו הפרישו המעשר והביאו אותו לאחד מאוצרות בית המקדש, שיהיה לפרנסת הכהנים נסוגי במצוה הזאת ותראו כיצד אני פותח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די, שתאמרו די. שפתותיכם יתבלו מלומר די. שזנכה להיות מהנותנים ולא מהמקבלים.

כה תברכו את בני ישראל (ו, כג)

מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים? ר"י אמר מאברהם כה יהיה זרעך, כה תברכו את בני ישראל (בראשית רבה מג, ח). דברי המדרש צריכים ביאור מה השייכות בין תיבת 'כה' שנאמרה בברכת כהנים, לתיבת 'כה' שנאמרה לאברהם, שבוכותה זכו לברכת כהנים.

וביאר זאת אל נכון, הגאון בעל משך חכמה זצ"ל המובא ע"פ הגמרא (ברכות כ): 'אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שהם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה'. ומבואר דנשיאות הפנים שזוכים לה בברכת כהנים, היא נשיאות פנים המיוחדת לישראל לבדם ולא לישראל האומות.

והנה כשהוציא הקב"ה את אברהם ואמר לו 'כה יהיה זרעך', דרשו חז"ל שאמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, והיינו שאברהם סבר שלא יצא מכלל בן נח ולכן הוא נתון להשפעת הכוכבים והמזלות, ואמר לו הקב"ה שהוא בכלל ישראל שהם מונהגים ע"י הקב"ה בעצמו ואינם נתונים להשפעת הכוכבים והמזלות.

ומבוארים היטב דברי המדרש, 'מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים', והיינו מאימתי הם זכו לנשיאות פנים המיוחדת לישראל בלבד, וע"ז השיב המדרש 'מאברהם כה יהיה זרעך' והיינו דמאותה שעה שאמר לו הקב"ה 'כה יהיה זרעך', ואמר לו שהוא מונהג ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י הכוכבים והמזלות, מאותה השעה הוא נבדל משאר האומות וזכה לנשיאות פנים שיש בברכת כהנים שהיא מיוחדת לישראל לבדם.

פרקי אבות "ראשי אבות"

פרקי אבות (פ"ו מ"ו)

"התורה נקנית כארבעים ושמונה דברים" בעלי המוסר אומרים שכל אחד מהדברים שבהם נקנית התורה מכוון כנגד אחד מהימים של ספירת העומר, וביום הארבעים ותשעה של ספירת העומר היו חוזרים על כל הדברים שהתורה נקנית בהם. אחת מהמידות היא "אוהב את הבריות" ועל זה במאמר שלנו.

במגילת רות נאמר "ותאמר נעמי וכו' יעש ה' עמכם חסד, כאשר עשיתם עם המתים ועמדי". לכאורה בכל מגילת רות לא מוצאנו שום מעשה חסד שעשו לבעליהן, רק עצם זה שנשאו להם, וכי נשואי אשה עם בעלה וחייהם ההדדיים מעשה חסד הם??? וכן נאמר: "ויען בועז ויאמר לה, הגד הוגד לי כל אשר עשית את חמותך, אחרי מות אישך", ולכאורה איזה חסד עשתה רות עם נעמי, הלא נעמי הפצירה בה לשוב, ורות עשתה זאת לטובת עצמה, ומדוע יחשב הדבר למעשה חסד?

כאשר נתבונן היטב נראה, שכל ההנחה שלנו שמעשה חסד שאדם עושה לטובת עצמו, אינו מעשה חסד, היא טעות. לדוגמא: אדם הנותן פרטה בשביל שיחיה בני, אומרת הגמ', הרי זה צדיק גמור!!! וזה נקרא מעשה חסד, אע"פ שעושה הדבר לתועלת עצמו, הואיל ואין הכוונה פוגעת כמעשה עצמו.

אמנם יתכן וחסר במעשה ה"לשמה" אבל מעשה חסד, זה נקרא. גם בדין עצמו מצינו "כל הדין דין אמת לאמתו, נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית" ואע"פ כן מותר לקחת שכר בטלה, ואין זה פוגע במעשה החסד. אדם ההולך ללא בגדים, יחף ורעב, ובא אדם, מוליכישו, מואכילו ומשקהו, הוא מקבל על כך תשלום, האם התשלום יפגע ויגרע במעשה החסד, הרי אין לך מעשה חסד גדול מזה, לפי זה, כל המצוות שבין אדם לחברו, מעשה חסד הן. היסוד והשורש המקיף את הכל הוא חסד. יסוד הבריאה הוא, "חסד" ויסוד התורה הוא "חסד", ואדם במעשה שטותי אחד, יכול לקלקל הכל. בהרהור קל שהוא עושה לטובת עצמו, הוא מוחק את כל יסוד הבריאה. החסד הגדול שנאמר ברות, "היטבת חסדך האחרון מן הראשון" זה בעצם השידוך שלה עם בועז, קריאת המגילה בשבועות היא כדי להודות שיסוד התורה ומהותה הוא חסד ואת היסוד הזה נפנים אנו בהתנהגותנו עם האנשים הבאים בשערי מלאכתנו וכו', ואז כל פעולותינו יראו בצורה אחרת.

כב' מורנו ועט"ר הרב אורי סבן שליט"א ורעייתו שתחי' וכל אשר לו,

לתורמים הנכבדים לתלמידיו ומוקיריו ולכל קוראי העלון ברכת חג שמחה לרגל מתן תורתנו, תזכו לשפע ברכה והצלחה, וקבלת התורה מתוך אושר ושלווה ורוב נחת, מנצי העורך

הליכות מלכי

הלכות חג השבועות

* חג השבועות חל ב-1 בסיון, לאחר ארבעים ותשע ימי ספירת העומר, שהם שבעה שבועות, ולכן נקרא חג השבועות. אמרו חז"ל: מדוע קשר הכתוב את יום חג השבועות בספירה? התשובה היא: כאשר בני ישראל יצאו ממצרים, נתבשרו שהם עתידים לקבל את התורה לסוף חמישים יום ליציאתם, שנאמר: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה", נ' היתה של תעבדון במקום תעבדו, לרמז שמקץ נ' יום לצאתם יקבלו התורה בהר חורב. ובצאת ישראל ממצרים היו מונים את הימים מרוב חיבתם וציפיתם לקבלת התורה, לכך נקבעה הספירה לדורות.

* בקידוש מברכים ברכת 'שהחיינו', כבשאר רגלים.

* נוהגים להיות הגברים נעורים כל הלילה ולעסוק בתורה עד עלות השחר. ולפי רבותינו המקובלים יש ללמוד את 'תיקון ליל שבועות'. והטעם למנהג זה הוא שבשעת קבלת התורה היו ישראל נרדמים כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעירם משינתם ע"י קולות וברקים שהיו לפני מעמד הר סיני. ולכן צריכים לתקן הדבר ע"י שנעסוק בתורה כל הלילה. מובא בשם רבנו האר"י הקדוש "שכל מי שבליילה זה לא ישן כלל ועיקר ועוסק בתורה- מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק". יש להזהר מלדבר דברים בטלים בלילה זה, ולא יאבד זמן יקר בשיחה בטילה. והיושב בטל- נחשב לישן.

* נוהגים לקשט את בתי הכנסת והבתים בעשבי בשמים ופרחים מכמה טעמים: לפי שאמרו חז"ל: כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא העולם כולו בשמים. לרמז למה שאמרו חז"ל: בעצרת (חג השבועות) נדונין על פירות האילן. זכר למתן תורה, שהר סיני היה מעוט בפרחים.

* מצווה לאכול ביום-טוב בשר בהמה לקיים בזה מצוות שמחת החג, שאין שמחה אלא בבשר בהמה. וכן ישנה יין לשמחת החג, אבל אל ימשך יותר מדאי אחר הבשר והיין.

* ישתדל ביותר לעסוק בתורה ביום החג, וכמו שאמרו, חציו לה' וחציו לכם. ויותר נכון ללמוד בספר המצוות להרמב"ם, מצוות עשה ומצוות לא תעשה. ונכון גם לקרות בספר תהלים, כי פטירת דוד המלך היתה בשבועות. וכן המנהג לקרות מגילת רות.

* ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה, והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן תורה לכל השנה. וישתדל לפחות לשמוע חידוש שלא ידע קודם.

מעלת התהלים

לכבוד הילולת דוד המלך ע"ה שתחול בחג השבועות נביא מעט מזערי על מעלת ספר התהלים, בזוהר הקדוש נאמר: שמחצות הלילה ואילך המלאכים פותחים ואומרים ספר תהלים עד שמגיע זמן תפילת שחרית. ועוד נאמר בזוהר הקדוש, וישלח: בשירות ותשבחות אלו שאמר דוד, יש בהם סודות ודברים עליונים ברזי החכמה, שכולם ברוח הקודש נאמרו, ששרתה רוח הקודש על דוד ואמר שירה, ולכן כולם נאמרו ברזי החכמה.

הגה"ק רבי יוסף חיון (רבו של היעב"ץ) מביא: כשאדם אומר ספר תהלים, יש בו מעלת המלאכים שגם הם אומרים קדושה: "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות...", ומעלת השמים: "השמים מספרים כבוד אל...". וממעלת הכוכבים. ורוב השירות והתשבחות שאנו אומרים בתפלות הם מספר תהלים.

כך היה שח הגה"ק "הבבא סאלי": "ישיש באמירת תהלים סגולה מיוחדת, ופסוקי התהלים פועלים עצומות בשמים!" ובספר "בבא סאלי", שהובאו בו תולדותיו, הנהגותיו ומופתיו, נכתב: שלמרות שהרב הקדוש היה עסוק שעות רבות של היממה בלמוד התורה, בתפילות, בקבלת קהל של רבים שהתדפקו על דלתותיו לבקש ברכות ותפילה לישועה ובעוד ענייני קדושה רבים, בכל זאת היה לצדיק חשוב לסיים ספר תהלים שלם מדי חודש. עוד מובא: כיחסו לספר "חק לישראל" כך היתה דעתו כלפי ספרי קודש אחרים. רבנו הקדוש נהג לאחר שסיים את לימודו בספר "חק לישראל" לומר בכל יום חמישה פרקי תהלים. באופן כזה סיים את כל ספר התהלים מדי חודש. "חובה על כל יהודי לסיים לפחות אחת לחודש את כל ספר התהלים!" פסק רבנו. בעניין זה אמר בהזדמנות נוספת: "יש באמירת תהלים סגולה מיוחדת, ופסוקי התהלים פועלים עצומות בשמים".

השל"ה הקדוש: אין לנו דבר גדול יותר מספר תהלים שכלול מן הכל. רבים שבחם לה' יתברך, ורבים מזמורים הם על התעוררות התשובה, ורבים מזמורים הם של בקשות מחילה וסליחה, והכל מיד ה' השכיל דוד המלך ע"ה ברוח הקודש. והאומר תהלים הוא כמתפלל והוא גם כן כעוסק בתורה. כי כבר ביקש דוד המלך ע"ה שיהיו הקוראים בתהלים מקבלין שחר עוסקים בעמקי התורה בנגעים ואלות. ובדף רנ"ז: אשרי האיש אשר אומר תהלים בשירה ובזמרה, בשמחה ובכוונת הלב והבנה, ולא במרוצה ובלתי כוונה. אם ירצו לקבל שכר, צריכין לומר בנחת רוח לפני ה' יתברך. ו"מי שנפשו חשקה להידיבק בו יתברך ובשבחו, אז ידבק עצמו בספר תהלים".

עון הגזל – עד כמה חמור?

נאמר בפרשתנו מענין הגזל "והתודו את חטאתם אשר עשו" (נשא ה, ז) מצינו בספר "אהבת חיים" (ח"ב עמ' פט) מעשה היה בשנת התר"ן ביהודי שהתיישב בירושלים ופתח טחנת קמח קטנה, והיה טוחן כל שבוע בעזרת סוסו מעט קמח בשביל בעלי הבתים היהודים שבסביבה, עם הזמן הצליח במסחרו ולקח לו גם עוזר ושמו ראובן, שהיה מסתובב בין הלוקחות ורושם כמה כל אחד מבקש לקנות קמח. והיה היום ואותו עוזר נפטר לבית עולמו, ואחר זמן קצר, הסוס שהיה לו בטחנה הוליד סייח קטן חרוץ מאוד. הסייח הקטן הזה היה עובד כ"כ טוב ככח של חמשה סוסים. באו כמה יהודים וערבים וביקשו לקנות ממנו את הסוס הקטן החרוץ, אך בעל הטחנה לא הסכים למכרו, בטענה כי הסוס נחוץ לו לעבודתו. הלכו הערבי והלטינו למושל, שיהודי זה יש לו סוס פלא. מיד שלח המושל את אחד מפקידיו שיקנה את הסוס. היהודי שפחד מהמושל שמא יזיק לו, הסכים בעל כורחו למכור לו את הסוס, ואמר לפקידים שיבואו מחר לקחת את הסייח החרוץ. היהודי בעל הטחנה היה נוהג לשבת כל לילה ללמוד תורה, והיה לומד ומתנמנם. באותו לילה ראתה אשתו את בעלה שקם בחצות הלילה הדליק פנס ויצא מהבית, ולאחר שעה קלה חזר אך לא דיבר עם אשתו מאומה. בבוקר הלך ומצא את הסוס הקטן החרוץ מת, ושמח שמחה גדולה. שאלוהו השכנים: על מה אתה שמח כ"כ שמת הסוס? אמר להם היהודי: אספר לכם המעשה, זה האיש שהיה עוזר לי בטחנה גנב היה, ולא ידעתי מזה. אתמול בלילה בא אלי עוזרי בחלומי בוכה בדמעות שלישי, וסיפר לי שבית דין של מעלה גזרו שנשמתו תתגלגל בסוס הקטן החרוץ הזה, וע"י שיעבוד במשנה מרץ, ע"י כך ישלם את מה שגנב, ובכה ואמר לי שמכיון שמחר יקחו אותו למושל, א"כ לא יהיה עוד תיקון לנשמתו האומללה והמיוסרת!! ולכן ביקש שאמחל לו, שהרי אם אני מוחל לו בלב ונפש על הגניבות, אז הוא ימות וכניסוהו במחיצתו! סיים בעל טחנת הקמח: ועל כן קמתי אתמול בלילה, לקחתי את הפנס והלכתי לטחנה, תפסתי את אזנו של הסייח לחשתי לתוכה ואמרת: מחול לך, מחול לך, מחול לך, ובבוקר שראיתי שהסייח מת, הבנתי שאכן הצלתי מצער נורא, נפש אחת מישראל! ואיך לא אשמח?! על כן יחדר האדם עד כמה חמור עונשו של גזל!!

עוד מצינו במרן רבנו יוסף חיים ז"ע שהביא מעשה הממחיש את הדברים:

מעשה בבחור ירא שמים, שהיה דרכו לקום בחצות הלילה ולערוך "תיקון חצות" ולאחריו היה הולך לשייבה ללמוד עם ראש השייבה ותלמידיה.

יום אחד נטרד במחשבה כיצד יוכל להינשא, ואביו עני מרוד ואין בידו פרוטה לנדוניה.

כאשר הלך אצל השייבה עבר ליד ביתה של אלמנה צעירה, שבעלה נפטר מיד לאחר נישואיה והוריש לה הון רב. בא היצר הרע ולחש לאוזנו: "האשה והמשרתות ישנות, הבית חשוך, שער החצר פתוח, התגנב פנימה וטול את ממונה. לא בתור גניבה, רק בתור הלוואה לזמן מה, עד שתצליח להשיב את הכסף והרי אתה עושה זאת כדי לקיים מצווה, שתוכל לשאת אשה".

כך דרכו של היצר הרע, שהוא מפתה בהיתרים כוזבים. והבחור נשמע לו, ומצא את עצמו בבית החשוך, מגשש את דרכו אל תיבת הממון ובתוך כדי כך נתקל ברהיטים, בשולחנות ובכיסאות והקים רעש עד שהקיצו דיירות הבית אך פחדו לזעוק כי חששו שזהו שודד חמוש ואם יצעקו – יהרגן.

מצא הבחור את תיבת הכסף והתכשיטים, שבר אותה ונטל ממון מלוא חופניו. לפתע נזכר במימרא "אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו". ונזכר בשיחה שהשמיע ראש השייבה על אותה מימרא.

אמר לעצמו: "אם דינרים אלו מוכנים לי – מדוע אקחם באיסור? ואם אינם שלי – לא תועיל לי הגניבה!"

מיד שמט את הכסף מידי וועזב את הבית.

האלמנה והמשרתות לא יכלו עוד להירדם. הן שהו על יצוען בעיניים פקוחות עד הבוקר ואז פנו לסקור את הנזק. לה-פתעתן ראו שדבר לא נגנב!

אמרה בעלת הבית: "אך נס הוא זה ואין סומכין על הנס. וכבר אמרו חכמים שלא בכל שעה מתרחש נס. עלי להינשא לאיש כדי שיהא ממוני שמור!"

מיד קמה ועלתה אל השייבה ופנתה אל ראש השייבה שיבחר בעבורה תלמיד יר"ש שתינשא לו. הורה ראש השייבה לעברו של אותו בחור, שהיה יושב ולומד. אמר לה: "אם בקולו תשמעי, הינשאי לבחור זה, כי בעל מידות טובות הוא וירא שמים עד מאוד אפילו שאינו עשיר".

אמרה: "בעושר זיכני הקב"ה די והותר". ובאו מיד ברית האירוסין. אמר אותו בחור לעצמו: "יפה אמרתי אמש, שאם דינרים אלו מוכנים בעבורי – אקבלם בהיתר ובכבוד!"

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך